

Hr Juhan Parts
Minister
Majandus- ja
Kommunikatsiooniministeerium

18.11.2010 nr 9-9/10/138

Riigi osaluse suurendamine aktsiaseltsis Estonian Air

Austatud härra Parts

Käesoleva aasta riigieelarve seaduse muutmiselega andis Riigikogu heakskiidu Vabariigi Valitsuse plaanile omandada 90% ettevõttest ASis Estonian Air. Riigieelarve muudatuse väljakuulutamise ja Vabariigi Presidendi poolt jõustusid automaatselt uus aktsionäride leping ja lennukite ostuleping. Riigikontroll, analüüsinud tavapärase seiretöö raames mõlemaid lepinguid, äriühingu kehtivat äriplaani ja valitsusele esitatud materjale, soovib juhtida tähelepanu järgmisele:

ASi Estonian Air äriplaani

Ettevõtte suurosaluse omandamine riigi poolt kerkis teravamalt päevakorda 2009. aasta algul, kui selgus, et aastaid kahjumiga töötanud äriühing vajab likviidsuse säilitamiseks ja tegevuse arendamiseks täiendavat kapitali ning ei suuda omavahenditest välja osta tellitud uusi lennukeid. Ettevõtte kehtiv äriplaani on viimaste otsuste valguses vananenud ja uus strateegia pole veel selge. See tähendab, et osaluse suurendamine oli poliitiline otsus: veendumust ja analüüsi, kas see on pikaajalises plaanis riigile kasulik, millised on riigi pikaajalised huvid, kas riik peab ettevõttesse veel lisaraha panema ja kuidas äriühing stabiilsesse kasumisse juhtida, praegu pole.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on öelnud, et ASi Estonian Air uue nõukogu esmane ülesanne on algatada uue äriplaani koostamine. Riigikontroll soovib majandus- ja kommunikatsiooniministril määrata tähtaeg, millal hiljemalt peab Vabariigi Valitsusele äriplaani tutvustama. Uus äriplaani peab kindlaks määrama riigi pikaajalised huvid, Estonian Airi arengusuuna ja rolli majanduspoliitikas.

Riigi ja SAS grupi aktsionäride leping

Riigikontroll ei tuvastanud, et riigile oleks lepinguga võetud põhjendamatuid kohustusi. Lepingu tingimustest tulenevalt on tõenäoline, et riik omandab äriühingu täielikult järgmise nelja aasta jooksul. SAS grupi osaluse väljaostu tingimused on Riigikontrolli hinnangul mõistlikud.

Lennukite ostu leping

Esialgne leping kolme uue lennuki ostuks sõlmiti tootjaga 2008. aastal, kui tasuti ka ettemaks ca 130 miljonit krooni. Kuna rahaliste raskuste tõttu ei suutnud ettevõtte ülejäänud summat tootjale tasuda, tühistas tootja lepingu juunis 2010 ja teatas, et säilitab õiguse ettemaks endale jätta. Estonian Airile pakuti küll uue lepingu sõlmimise võimalust, kuid selgelt halvematel tingimustel. Algas läbirääkimiste protsess, mille tulemusena sõlmiti käesoleval sügisel uus lennukite ostu leping.

Tutvunud dokumentidega, leiab Riigikontroll, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on läbirääkimistel teinud head tööd ning uue lepingu tingimused on sarnased 2008. aastal sõlmitud lepinguga. Valdav osa ettemaksust kantakse kolme uue lennuki ettemaksuks, tootja jätab endale algselt Estonian Airile mõeldud, kuid hiljem teisele ettevõttele müüdüd lennukite hoiukulude osa. Samas ei ole Riigikontrollile teadaolevalt praegu otsustatud, millisele ja kus registreeritavale juriidilisele isikule lennukid kuuluma hakkavad, kuid sellest sõltuvad lennuki ostuga kaasnevad maksud ja võimalik laekumine riigieelarvesse.

Riigiabi risk

Euroopa Liidu reeglite kohaselt pole ausa konkurentsi eesmärgil üldjuhul lubatud riigi abi ettevõtetele. Riigiabiks peetakse sellist avaliku sektori poolset sissemaksu, mida eraosanik poleks normaalsetel turutingimustel teinud. Tegemist on riigiabiga, kui avaliku sektori osalust suurendatakse ja eraaktsionär soovib enda osalust suhteliselt vähendada ettevõtte kehvade kasumiteenimise väljavaadete tõttu. ASi Estonian Air viimaste aastate kehvad majandustulemused ja aktsiate märkimine suure ülekursiga võivad anda alust riigiabi kahtlusteks. Riigiabi kahtluse korral tuleb luba küsida Euroopa Komisjonilt. Kui Komisjon tuvastab hiljem võimaliku rikkumise, tuleb Estonian Airil saadud raha riigile koos intressidega tagastada.

Ehkki Vabariigi Valitsuse korralduses tehti Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile ülesandeks riigiabi reeglitele vastavust täiendavalt analüüsida ja korralduse seletuskirja täiendada, ei ole sisulisi argumente seletuskirja lisandunud. Samuti polnud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumil Riigikontrollile riigiabi analüüsi ette näidata.

Riigi osaluse suurendamise vastavust riigiabi reeglitele saab hinnata ASi Estonian Air äriplaani alusel ja tulemused sõltuvad sellest, millisenä nähakse ettevõtte majandustegevust ja finantsprognoose. Hetkel kehtiv Estonian Airi äriplaani aastateks 2011–2020 on koostatud aprillis 2010, kui polnud veel selgust ettevõtte omandisuhete, lennukite ostu jm suhtes. Dokumendis on küll arvestatud erinevaid võimalikke arengustsenaariume, kuid see pole praegusel kujul üheselt selge äristrateegia. Kuna pole teada, kas ja mil määral muutuvad ettevõtte finantsprognoosid, ei saa usaldusväärset hinnata tehingu vastavust riigiabi reeglistikule. Et olla valmis võimalikeks Euroopa Komisjoni poolseteks küsimusteks, soovime ettevõtte uue äriplaani kinnitamise järel viia kohe läbi ka riigiabi analüüs.

Soovitused majandus- ja kommunikatsiooniministrile:

1. Tagada ASi Estonian Air äriplaani võimalikult kiire uuendamine. Määrata tähtaeg, millal hiljemalt saab Vabariigi Valitsus uue äriplaani tutvuda. Uus äriplaani peab selgelt esile tooma riigi pikaajalised huvid, ettevõtte arengusuuna ja hinnangu täiendava riigipoolse sissemaksu vajaduse kohta tulevikus.
2. Ettevõtte uue äriplaani valmides viia kohe läbi ka riigiabi analüüs, milles panna kirja argumendid, mis tõendaksid, et tehingu näol pole tegemist riigiabiga.
3. Analüüsida ja anda ettevõttele suunis, milline on Eesti riigile kõige kasulik lennukid omandava juriidilise isiku ja selle asukoha valik.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Tarmo Olgo
Peakontrolör
Tulemusauditi osakond

Koopia: Rahandusministerium

Ermo Liedemann 640 0129
ermo.liedemann@riigikontroll.ee